

ERITYISASUMISPALVELUJEN MYÖNTÄMISPERUSTEET 1.6.2024 alkaen

Pohjois-Savon hyvinvointialue järjestää erityisasumispalveluissa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 §:n mukaista asumispalvelua yli 18-vuotiaille henkilöille, jotka tarvitsevat erityistä tukea asumisessaan sekä asumisensa järjestämisessä. Erityisen tuen tarve asumisessa johtuu asumisen ja arjen vaarantumisesta, joiden taustalla ovat psyykkisistä ja/tai päihteiden käytöstä johtuvat ongelmat/ haasteet. Hyvinvointialueen järjestämiin mielenterveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitettuihin asumispalveluihin sisältyy tuettua asumista, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista.

Erityisasumispalveluiden asumispalvelut voivat ovat ajankohtaisia, kun muut asumista turvaavat tukitoimet tai palvelut on kokeiltu tai arvioitu riittämättömiksi. Palveluilla tuetaan tavoitteellisesti asiakkaan toimintakyvyn ja elämänhallinnan vahvistumista / ylläpitämistä asumisen turvaamiseksi. Palveluita järjestettäessä huomioidaan asiakkaan voimavarat ja tuetaan asiakkaan osallisuutta elämän eri osa-alueilla. Toiminta perustuu kuntouttavaan ja valmentavaan työtoteeseen. Myönnettävä asumispalvelu on pääsääntöisesti määräaikaista ja tavoitteena on asumisen onnistuminen/turvaaminen myönnettyllä palvelulla.

Erityisasumispalveluihin hakeutuminen käynnistyy yhteydenotolla työikäisten sosiaalipalvelujen erityisasumispalveluihin. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukainen palveluntarpeen arviointi käynnistyy henkilön omasta, läheisen tai asiakkaan muun verkoston yhteydenotosta. Asia voi tulla vireille palvelutarpeen arviointipyyntönä tai suullisena/kirjallisena hakemuksena. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Jos asiakas on yli 75-vuotias arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Palvelutarvetta selvittäessä otetaan huomioon asiakkaan tai hänen edustajansa sekä mahdollisten yhteistyötahojen näkemys. Palveluntarpeen arvioinnissa huomioidaan asiakkaan tämänhetkinen palveluntarve ja palvelukokonaisuus päällekkäisten palveluiden välttämiseksi. Palvelutarpeen arvioinnin tukena toimii erityisasumispalveluiden työryhmä. Mikäli toisen hyvinvointialueen asukas hakee palvelua Pohjois-Savon hyvinvointialueelta, hänen palvelutarvettaan arvioidaan yhteistyössä lähettävän tahon kanssa. Tällöin sovelletaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen erityisasumispalveluiden myöntämisperusteita ja asiakasmaksuja.

Asiakkaalle tehdään palvelutarpeen arvioinnin perusteella myönteinen tai kielteinen palvelupäätös. Asiakas voi hakea päätökseen muutosta. Palvelusta peritään Pohjois-Savon hyvinvointialueen vahvistama asiakasmaksu. Pohjois-Savon hyvinvointialue järjestää palvelut omana toimintana tai ostopalveluna. Pohjois-Savon hyvinvointialueen omat asumispalvelut ovat ensisijaisia suhteessa ostopalveluihin. Asiakkaan palvelutarpeen ja toimintakyvyn muuttuessa asiakkaalle myönnettyä palvelua voidaan muuttaa palvelutarvetta vastaavaksi tai päättää palvelu.

Asumispalvelun myönteinen päätös purkautuu, jos asiakkaan toimintakyvyssä tapahtuu sellainen muutos, että hänen palveluntarpeensa ei täytä enää erityisasumispalvelujen myöntämisperusteita tai asiakas ei sitoudu palveluun. Asiakkaalla on oikeus päättää palvelu omasta aloitteestaan. Asumispalvelut ovat asiakkaalle vapaaehtoisia.

Esimerkiksi seuraavat tekijät voivat olla perusteita asumispalvelun myöntämiselle:

- Akuutti tai vakava psyykkinen sairaus, oireilu tai päihdeongelma, josta aiheutuu merkittäviä asumista haittaavia ja vaarantavia tekijöitä. Asumisen vaarantuminen voi johtua myös erilaisista aloitekyvyn ja toiminnanohjauksen haasteista. Esimerkkejä edellä kuvattuihin:
 - Toistuva siivottomuuteen liittyvä terveysuhka itselle ja ympäristölle
 - Asunnottomuus, häädöt, vuokravelka, asumishäiriöt, paloturvallisuuden laiminlyönti, jotka eivät mahdollista suoraa vuokrasuhdetta vapailla asuntomarkkinoilla
 - Vakavista sosiaalisista ongelmista tai päihde- ja mielenterveysongelmista aiheutuvat lieveilmiöt naapurustolle, joka johtuu riittämättömästä tuesta arjessa ja asuinympäristössä

Asiakas tarvitsee tukea edellä kuvatuista syistä johtuen useilla arjen eri osa-alueilla, kuten asunnosta huolehtimisessa, kodin ulkopuolisissa asioinneissa, talouden hallinnassa, hoitosuhteisiin kiinnittymisessä, asianmukaisen lääkehoidon seurannassa, tarvittaviin hoito- ja kuntoutuspalveluihin ohjautumisessa

Seuraavat tekijät eivät ole perusteita asumispalvelun myöntämiselle:

- Pelkkä asunnottomuus, asunnon tarve tai asunnottomuuden uhka
- Pelkkä yksittäinen diagnoosi esim. psyykkinen/psykiatrinen sairaus ilman asumisen vaarantumista
- Asunnon epätarkoituksenmukaisuus, kuten sijainti, vuokra tai koko
- Asiakkaan kyvyttömyys hoitaa taloudellisia asioita
- Esisijaisista palveluista tai apuvälineiden käytöstä kieltäytyminen
- Pelkkä siivous-, ulkoilu- tai asiointiavun tarve
- Turvallisuuden tai asumisen vaarantuminen toisen henkilön käytöksen vuoksi
- Kriisiasumisen tarve
- Kuntoutuksen tai hoidon keskeneräisyys. Esimerkiksi psykiatrinen hoito tai päihdekuntoutus on vielä siinä vaiheessa, että asumispalvelu ei pysty vastaamaan asiakkaan palveluntarpeeseen.

ERITYISASUMISPALVELUIDEN PALVELULUOKAT

Asiakkaan tämänhetkinen palvelutarve määrittää sijoittumisen eri palveluluokkiin seuraavasti:

Tuettu asuminen

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäisessä asumisessa tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumista ja arjen hallinnan taitojen tukemista erilaisin ohjauksellisin keinoin. Tuettua asumista voidaan järjestää asiakkaan itsensä vuokraamaan tai omistamaan asuntoon tarjottavana palveluna tai siten, että asiakas asuu palveluntuottajan järjestämässä vuokra-asunnossa.

Tuettu asuminen asiakkaan omaan kotiin

Omaan kotiin tarjottavalla tuetulla asumisella tarkoitetaan asiakkaan omaan asuntoon, itsensä vuokraamaan tai omistamaan asuntoon, järjestettävää määräaikaista tukea. Tuettu asuminen omaan kotiin on ensisijainen tukimuoto verrattuna muihin palveluluokkiin. Palvelulla tuetaan asiakkaan asumista sekä mahdollisimman itsenäistä selviytymistä. Asiakasta tuetaan yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti monipuolisesti niissä asioissa, jotka vaarantavat hänen itsenäistä asumistaan ja selviytymistään. Tuki voi olla esim. kodinaskareiden harjoittelemista, itsenäistä taloudenhallintaa, kodin ulkopuolisten palveluiden käyttämistä, vapaa-ajan toimintaan ohjaamista sekä tarvittavien sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden varmistaminen. Asiakkaalla on oma halu ja motivaatio ottaa vastaan palvelua- ja hän pystyy toimimaan ohjattuna ja hyötyy suunnitelmallisesta tuesta.

Asiakas voi vastata lääkehoidosta itsenäisesti tai hän voi tarvita tukea lääkehoidon toteuttamiseen. Lääkehoitoa tuetaan asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Lääkehoito voidaan tarvittaessa toteuttaa ohjatusti.

Asumispalveluilla ei voida korvata hoitokontakteja vaan asiakasta tuetaan tarvittaviin palveluihin hakeutumisessa ja näihin kiinnittymisessä. Asiakkaan tuen tarve on pääsääntöisesti arki- ja päiväaikaista. Tuettu asuminen omaan kotiin voi olla tiiviimmillään päivittäistä, enintään kerran päivässä toteutuvaa. Tukea voidaan tarvittaessa toteuttaa määräaikaisesti myös iltaisin ja viikonloppuisin tai arkipyhinä.

Tuettu asuminen palveluntuottajalta vuokratussa asunnossa

Tuetulla asumisella tarkoitetaan vuokra-asumisen ja tukitoimien yhteensovittamista. Asiakas on vuokrasuhteessa palveluntuottajaan ja-asunto sijaitsee normaalissa asuntokannassa. Tukiasumisessa asuvalla asiakkaalla voi olla vaikeuksia

asumishistoriansa perusteella saada asuntoa vapailta asuntomarkkinoilta. Asiakasta tuetaan päihteettömyyteen, mutta päihteiden käyttö ei ole este palvelun saamiselle.

Asiakas tarvitsee tukea eri elämän osa-alueilla, kuten elämänhallinnan ja osallisuuden vahvistamisessa. Tuki voi olla sanallista arkielämän taitoihin liittyvää ohjausta. Työmenetelmänä voi olla myös yhdessä tekeminen, jos se on asiakkaan tarpeiden mukaisesti mm. harjoittelemaan kodinaskareita, itsenäistä taloudenhallintaa, käyttämään kodin ulkopuolisia palveluja, löytämään mahdollisuuksia vapaa ajan toimintaan sekä ohjautumaan tarvittaviin sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluihin.

Tuetun asumisen asiakas voi vastata lääkehoidosta itsenäisesti tai hän voi tarvita tukea lääkehoidon toteuttamiseen. Lääkehoitoa tuetaan asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Lääkehoito voidaan tarvittaessa toteuttaa ohjatusti. Asumispalveluilla ei voida korvata hoitokontakteja vaan asiakasta tuetaan tarvittaviin palveluihin hakeutumisessa ja näihin kiinnittymisessä.

Tuki on pääasiassa arki- ja päiväaikaisesti toteutuvaa. Tukea voidaan tarvittaessa toteuttaa määräaikaisesti myös viikonloppuina sekä arkipyhinä.

Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllisessä asumisessa asiakas asuu palveluntuottajan asiakkaalle vuokraamassa asunnossa. Asiakas saa tukea ja apua asumispalveluyksikön henkilökunnalta palvelutarpeen arvioinnin perusteella määriteltyjen palvelutuntien mukaisesti. Palveluun sisältyy sosiaalista kanssakäymistä ja osallisuutta edistävää tai tukevaa toimintaa. Yhteisöllisen asumisen lähtökohtana on, että asuminen omassa kodissa ei ole mahdollista tai se ei ole onnistunut muiden palvelujen turvin esim. tuettu asuminen. Yhteisöllisen asumisen asiakas tarvitsee intensiivistä ja pitkäjänteistä tukea mielenterveys- tai päihdeongelmansa vuoksi sekä omatoimisuuden ja asumisen tiivistä harjoittelua. Toiminnan painopisteenä on monipuolinen kuntoutumisen tukeminen sekä asiakkaan osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen.

Palvelutarpeenarvointiin perustuen voidaan myöntää tukipalveluja kuten esimerkiksi ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut. Yhteisöllisessä asumisessa asiakas tarvitsee konkreettista avustamista ja tukemista ravitsemuksen toteuttamisessa, hygienian hoidossa, lääkehoidossa sekä muissa päivittäisissä toiminnoissaan. Hän voi tarvita henkilöstön apua ja tukea liikkumisessa ja siirtymisissä. esim. vessa- ja pesutiloihin. Asiakkaalla voi olla somaattisia sairauksia / fyysisiä rajoitteita, jotka edellyttävät hoitotoimenpiteitä. Asiakkaalla voi olla psyykkisestä sairaudesta johtuvaa tai valvontaa edellyttävää haasteellista käyttäytymistä (esim. vakavat pakko-oireet ja itsetuhoinen käyttäytyminen).

Palveluihin sisältyy asiakkaan tarpeen mukainen toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä tuki, kuntoutus ja ohjaus sekä tarvittaessa hoito ja huolenpito, sekä tarvittaessa arkea tukevat tukipalvelut kuten ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut

Yhteisöllinen asuminen voi olla päihteetöntä tai päihteet sallivaa.

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen

Ympäri vuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan palveluntuottajan asiakkaalle vuokraamassa asunnossa järjestettävää asumista ympäri vuorokauden tukitoimien avulla. Yöaikaisen tuen tarve johtuu pääasiassa psyykkisestä oirehdinnasta.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen lähtökohtana on, että asuminen omassa kodissa avopalveluiden kevyemmissä asumispalveluissa ei ole mahdollista tai se ei ole onnistunut. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asiakas tarvitsee intensiivistä ja pitkäjänteistä tukea mielenterveys- tai päihdeongelmansa vuoksi sekä omatoimisuuden ja asumisen tiivistä harjoittelua. Toiminnan painopisteenä on monipuolinen kuntoutumisen tukeminen sekä asiakkaan osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asiakas tarvitsee jatkuvaa ohjausta, valvontaa ja konkreettista tukea ruokailussa, hygienian hoidossa, lääkehoidossa sekä muissa päivittäisissä toiminnoissaan vuorokauden ympäri. Asiakas voi tarvita henkilöstön apua ja tukea liikkumisessa ja kaikissa siirtymisissä esim. vessa- ja pesutiloihin. Asiakkaalla voi olla psyykkisestä sairaudesta johtuvaa tai valvontaa edellyttävää haasteellista käyttäytymistä (esim. vakavat pakko-oireet ja itsetuhoisen käyttäytyminen).

Palveluihin sisältyy asiakkaan tarpeen mukainen toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä tuki, hoito ja huolenpito sekä tukipalvelut kuten ateria-, vaatehuolto-, ja siivouspalvelut.

Lyhytaikainen asumispalvelu

Lyhytaikaisen asumisen tavoitteena on arvioida ja havainnoida asiakkaan asumisen taitoja ja toimintakykyä. Asiakkaan tulee täyttää erityisasumispalvelujen vahvistetut myöntämisperusteet.

Palvelujen järjestämisen perusteena voi olla myös toimintakyvyn äkillinen alentuminen tai toimintakyvyn kartoittaminen. Lyhytaikainen asuminen kestää yleensä 1–3 kuukautta.